

Економіка

УДК 634.36.(477)
© 2025

СТАН РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Л.П. Слєпцова

*Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України
вул. Садова, 23, с. Новосілки Фастівського р-ну Київської обл., 03027, Україна
e-mail: tuhomorluyda@ukr.net
ORCID: 0000-0003-3509-1267*

Надійшла 11.03.2025

Мета. Проаналізувати особливості функціонування садівництва України в умовах воєнного стану та визначити можливі перспективи розвитку цієї галузі. **Методи.** Абстрактно-логічний — для розроблення рекомендацій із відновлення садівництва, системно-структурний — для правильної постановки завдань, метод аналізу та порівняння — для визначення якісних і кількісних характеристик досліджуваних процесів у садівництві, економіко-статистичний — для встановлення кількісного впливу окремих факторів на розвиток садівництва та виявлення головних чинників, що зумовлюють зміни в економічних процесах галузі. **Результати.** Територія України розташована в агрокліматичних зонах Полісся, Лісостепу, Степу й Карпат. У 2023 р. внаслідок збройної агресії росії проти України зменшилося виробництво плодів і ягід. В усіх категоріях господарств зони Полісся площа насаджень порівняно з довоєнним 2021 р. скоротилася на 4,4%, зокрема площа плодоносних насаджень — на 2,3%, валовий збір збільшився на 2,0%, урожайність — на 3,9%. У Карпатах площа насаджень зменшилася на 1,8%, площа плодоносних насаджень — на 0,98%, валовий збір — на 1,0%, урожайність не змінилася. У зоні Лісостепу площа насаджень скоротилася на 4%, площа плодоносних насаджень — на 1,4%, валовий збір — на 2,6%, урожайність — на 1,4%. У степовій зоні площа насаджень зменшилася на 37,3%, площа плодоносних насаджень — на 39,0%, валовий збір — на 38,0%, урожайність — на 2,0%. Результати аналізу свідчать про значне скорочення плодово-ягідних насаджень у 2023 р. порівняно з 2021 р., особливо в зоні Степу. **Висновки.** Дослідженнями доведено, що війна в Україні значною мірою вплинула на садівництво, що призвело до зниження виробництва продукції цієї галузі, врожайності культур, зменшення площ насаджень, зокрема площ плодоносних насаджень. Для відновлення його розвитку

важливими є інвестування в технологічні інновації та надання значної державної підтримки, що дасть змогу зберегти й розвинути галузь, а також забезпечити економічну стабільність країни.

Ключові слова: виробництво, плодово-ягідна продукція, валовий збір, урожайність, плодоносна площа.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202511-08>

Продукція садівництва становить значну частину продовольчого балансу України, а природно-економічний потенціал країни сприяє формуванню високих урожаїв плодово-ягідних культур. З огляду на це, Україна може забезпечити не лише власні потреби в продукції цієї галузі, а й її експорт. Так, за підсумками 2024 р. в Україні 4-й рік поспіль експорт яблучного концентрату був на першому місці, волоських горіхів — на другому, далі йшли заморожені ягоди малини, чорниці, а також свіжі фрукти та ягоди (яблука й лохина). Однак через збройну агресію росії проти України ефективність виробництва плодово-ягідних культур в країні значно знизилася. Різке зменшення обсягів виробництва й споживання плодової продукції, значне скорочення плодоносних площ багаторічних насаджень, планомірне зменшення питомої частки молодих садів, відсутність необхідної фінансової підтримки з боку держави призвели до збитковості цієї галузі в більшості сільськогосподарських підприємств. За невисокого рівня виробництва плодів через нерозвинутість реалізаційної інфраструктури та втрати зовнішніх ринків збуту виникають великі складнощі з їх продажем. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження теоретичних і практичних аспектів підвищення ефективності виробництва продукції садівництва.

Активні військові дії на значній території України призвели до масштабних проблем, які деструктивно (негативно) впливають на сучасний стан і перспективи розвитку всього сільського господарства й зокрема садівництва.

Для комплексного аналізу сучасного стану розвитку садівництва в Україні потрібно проаналізувати динаміку виробництва продукції цієї галузі, яка відіграє важливу роль в економіці країни, забезпечуючи продовольчу безпеку, стабільність зайнятості населення та соціально-економічний розвиток. Саме тому вплив російсько-української війни на розвиток сільського господарства досліджували автори [1–9] і зокрема на садівництво [10–14].

Мета досліджень — здійснити аналіз сучасного стану та особливостей функціонування садівництва України й визначити можливі перспективи розвитку цієї галузі.

Матеріали та методи досліджень. Абстрактно-логічний — для формулювання висновків і рекомендацій з метою відновлення садівництва, системно-структурний — для правильної постановки завдань, метод аналізу та порівняння — для виявлення якісних і кількісних характеристик досліджуваних процесів у садівництві, економіко-статистичний — для встановлення кількісного впливу окремих факторів на ведення садівництва, виявлення головних чинників, що зумовлюють зміни в перебігу економічних процесів у галузі.

Результати досліджень. Нинішня край складна політична ситуація в Україні, спричинена російським вторгненням, призвела до різкого занепаду національної економіки. Внаслідок окупації та бойових дій значна частина території країни стала непридатною до використання. В Україні з її помірним кліматом і родючими землями

садівництво є однією з основних галузей економіки, яка визначає продовольче забезпечення, зайнятість і соціально-економічний розвиток країни.

Слід зазначити, що територія України розташована в агрокліматичних зонах Полісся, Лісостепу, Степу й у Карпатах.

Упродовж 2019–2021 рр. у зоні Полісся виробництво плодів і ягід було майже на одному рівні, а площа насаджень у всіх категоріях господарств у середньому становила 38,9 га, з них площа плодоносних насаджень — 34,9 га, валовий збір — 345,5 тис. т, урожайність — 9,89 т/га; у Карпатах — відповідно, 22,7 га, 20,6 га, 171,3 тис. т, 8,32 т/га; у зоні Лісостепу — відповідно, 92,0 га, 80,9 га) 1065,9 тис. т, 13,2 т/га. У зоні Степу — відповідно, 66,8 га, 55,9 га, 543,3 тис. т, 9,72 т/га. У зоні Полісся в сільськогосподарських підприємствах площа насаджень становила 6,7 га, площа плодоносних насаджень — 5,0 га, валовий збір — 33,0 тис. т, урожайність — 6,6 т/га; у Карпатах — 3,2 га, 1,8 га, 18,7 тис. т, 10,4 т/га відповідно; у зоні Лісостепу — 24,8 га, 22,3 га, 256,2 тис. т, 11,5 т/га відповідно; у зоні Степу — 21,6 га, 15,2 га, 76,9 тис. т, 5,1 т/га відповідно. У приватних господарствах зони Полісся загальна площа насаджень становила 30,9 га, площа плодоносних насаджень — 28,8 га, валовий збір — 305,3 тис. т, урожайність — 10,6 т/га; у Карпатах — 18,9 га, 18,9 га, 152,5 тис. т, 15,3 т/га відповідно; у зоні Лісостепу — 62,6 га, 58,6 га, 809,7 тис. т, 13,8 т/га відповідно; у зоні Степу — 43,3 га, 39,2 га, 446,5 тис. т, 11,4 т/га відповідно (табл. 1).

У 2023 р. через бойові дії на території України виробництво плодів і ягід скоротилося в усіх категоріях господарств: у зоні Полісся площа насаджень порівняно з довоєнним 2021 р. зменшилася на 4,4%, зокрема плодоносних насаджень — на 2,3%, валовий збір збільшився на 2,0%, врожайність — на 3,9%. Згідно з аналізом, валовий збір

збільшився завдяки підвищенню врожайності. У Карпатах площа насаджень зменшилася на 1,8%, площа плодоносних насаджень — на 0,98%, валовий збір — на 1,0%, урожайність плодів і ягід не змінилася. У зоні Лісостепу площа насаджень скоротилася на 4%, площа плодоносних насаджень — на 1,4%, валовий збір — на 2,6%, урожайність — на 1,4%. У зоні Степу площа насаджень зменшилася на 37,3%, площа плодоносних насаджень — на 39,0%, валовий збір — на 38,0%, урожайність — на 2,0%. У сільськогосподарських підприємствах зони Полісся площа насаджень скоротилася на 28,8%, площа плодоносних насаджень — на 15,0%, валовий збір збільшився на 35,0%, урожайність — на 58,5%. У Карпатах площа насаджень зменшилася на 15,0%, площа плодоносних насаджень — на 13,0%, валовий збір — на 3,7%, урожайність збільшилася на 11,7%. У зоні Лісостепу площа насаджень зменшилася на 12,4%, площа плодоносних насаджень — на 4,7%, валовий збір — на 10,06%, урожайність — на 5,8%. У зоні Степу площа насаджень у сільськогосподарських підприємствах знизилася на 52,8%, площа плодоносних насаджень — на 54,3%, валовий збір — на 59,2%, урожайність — на 10,9%. У приватних господарствах площа плодоносних насаджень у 2023 р. порівняно з 2021 р. у зоні Полісся збільшилася на 0,6%, площа плодоносних насаджень на 0,3%, валовий збір — на 1,12%, а врожайність не змінилася. У Карпатах площа насаджень, зокрема й плодоносних, не змінилася, валовий збір зменшився на 0,54%, урожайність — на 1,26%. У зоні Лісостепу площа насаджень зменшилася на 0,16%, площа плодоносних насаджень — на 0,17%, валовий збір збільшився на 0,33%, врожайність не змінилася. У зоні Степу площа насаджень зменшилася на 45,4%, зокрема площа плодоносних насаджень — на 45,9%, валовий збір — на 49,9%, урожайність — на 7,6%.

1. Виробництво плодів і ягід в Україні

Показник	Агрокліматична зона											
	Полісся			Карпати			Лісостеп			Степ		
	Рік											
	2019	2021	2023	2019	2021	2023	2019	2021	2023	2019	2021	2023
<i>Усі категорії господарств</i>												
Площа насаджень, га, зокрема площа плодоносних насаджень	39,1	38,4	36,7	23,6	22,1	21,7	94,1	90,7	87,1	68,1	65,9	41,3
	35,1	34,5	33,7	21,3	20,3	20,1	82,5	80,1	79,0	56,6	55,6	33,9
Валовий збір, тис. т	331,7	350,6	357,9	186,4	169,9	168,2	1030,8	1154,4	1124,0	570,0	560,3	345,2
Урожайність з 1 га, т	9,5	10,2	10,6	8,8	8,4	8,4	12,5	14,4	14,2	10,1	10,1	10,2
<i>Сільськогосподарські підприємства</i>												
Площа насаджень, га, зокрема площа плодоносних насаджень	7,2	6,6	4,7	4,0	2,6	2,2	31,5	28,2	24,7	23,2	21,0	9,9
	5,4	4,7	4,0	2,3	1,5	1,3	23,9	21,4	20,4	16,1	15,1	6,9
Валовий збір, тис. т	33,4	30,5	41,3	13,8	21,8	21,0	218,7	329,0	295,9	85,2	83,0	33,9
Урожайність з 1 га, т	6,2	6,5	10,3	6,0	14,5	16,2	9,1	15,4	14,5	5,3	5,5	4,9
<i>Приватні господарства</i>												
Площа насаджень, га, зокрема площа плодоносних насаджень	31,9	31,8	32,0	19,0	18,8	18,8	62,6	62,5	62,4	44,9	44,9	24,5
	29,7	29,8	29,7	19,0	18,8	18,8	58,6	58,7	58,6	40,5	40,5	21,9
Валовий збір, тис. т	298,3	320,2	316,6	172,6	148,8	147,2	812,2	825,4	828,1	484,8	477,3	239,2
Урожайність з га, т	10,0	10,7	10,7	9,1	7,9	7,8	13,9	14,1	14,1	12,0	11,8	10,9

Джерело. Розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України (2019, 2021, 2023 р.)

Результати аналізу свідчать про значне скорочення у 2023 р. порівняно з 2021 р. площі, відведеної під дерева й кущі, через збройну агресію росії проти України та окупацію нею 20% території нашої країни. Основною причиною зменшення виробництва плодово-ягідної продукції в зоні Степу є скорочення площ насаджень (зокрема й площ плодоносних насаджень), а врожайність у 2019 і 2023 рр. майже не змінилася. В інших зонах спостерігали підвищення

врожайності переважно в спеціалізованих садівницьких підприємствах.

У всіх категоріях господарств зони Полісся площа плодово-ягідних насаджень у 2021 р. порівняно з 2019 р. зменшилася на 1,8%, зокрема площа плодоносних насаджень — на 1,7%, валовий збір збільшився на 5,7%, урожайність — на 7,4%. У Карпатах площа насаджень зменшилася на 6,36%, площа плодоносних насаджень — на 4,7%, валовий збір — на 8,9%, урожайність — на 4,5%.

У зоні Лісостепу площа плодово-ягідних насаджень у всіх категоріях господарств зменшилася на 3,6%, площа плодоносних насаджень — на 2,9%, валовий збір збільшився на 12,0%. У зоні Степу площа насаджень зменшилася на 3,2%, площа плодоносних насаджень — на 1,8%, валовий збір — на 1,7%. У сільськогосподарських підприємствах зони Полісся площа насаджень зменшилася на 8,3%, площа плодоносних насаджень — на 13,0%, валовий збір — на 8,7%, урожайність збільшилася на 4,8%. У Карпатах площа насаджень зменшилася на 35,0%, площа плодоносних насаджень — на 34,8%, валовий збір збільшився на 58,0%, урожайність зросла у 2,4 рази. У зоні Лісостепу площа насаджень зменшилася на 10,5%, площа плодоносних насаджень — на 10,5%, валовий збір збільшився на 50,4%, урожайність — на 69,2%. У зоні Степу площа насаджень зменшилася на 9,5%, площа плодоносних насаджень — на 6,2%, валовий збір — на 2,6%, урожайність збільшилася на 3,8%. У приватних господарствах зони Полісся площа насаджень у 2021 р. порівняно з 2019 р. зменшилася на 0,3%, площа плодоносних насаджень збільшилася на 0,3%, валовий збір зменшився на 7,3%, урожайність — на 7,0%. У Карпатах площа насаджень за цей період зменшилася на 1,05% (зокрема й площа плодоносних насаджень), валовий збір зменшився на 14,3%, урожайність — на 13,2%. В зоні Лісостепу площа насаджень зменшилася на 0,16%, площа плодоносних насаджень збільшилася на 0,17%, валовий збір зменшився на 1,63%, урожайність — на 1,44%. У зоні Степу загальна площа насаджень (зокрема й площа плодоносних насаджень) за цей період не змінилася, валовий збір зменшився на 1,55%, урожайність — на 1,67%.

Слід наголосити, що на виробництво плодів і ягід в Україні негативно впливає скорочення площ під багаторічними плодоносними насадженнями, яке відбувається поступово, в міру їх зносу, як і в

довосенні часи. Однак найбільше їх скорочення спостерігали у 2023 р., особливо в степовій агрокліматичній зоні. Сучасний стан садівництва в Україні переважно в сільськогосподарських підприємствах характеризується низьким рівнем продуктивності насаджень. Промислове садівництво в роки реформування аграрного сектору в більшості сільськогосподарських підприємств стало збитковим і поступово ліквідувалося як галузь [11].

В Україні основними виробниками плодів і ягід у 2023 р. були приватні господарства, що становило 76,74% всієї виробленої продукції та 77,38% всіх площ плодоносних насаджень. Найнижчі результати у виробництві плодів і ягід мали сільськогосподарські підприємства: 19,6% виробленої продукції на 19,6% площ плодоносних насаджень. Попри розвиток приватних господарств у майбутньому основними виробниками плодів залишатимуться спеціалізовані садівницькі агропромислові господарства, які матимуть оптимальну площу плодоносних насаджень і власну базу зберігання продукції та її переробки.

На розвиток садівництва негативно впливають і надто низькі темпи відтворення насаджень. Слід наголосити, що планомірне відновлення плодкових та ягідних насаджень є одним із найважливіших чинників інтенсифікації садівництва, яке потребує впровадження найновіших досягнень науки й техніки, оновлення сортименту, створення стійких до хвороб сортів. Площі скорочення насаджень із господарського обігу набагато переважають площі їх сучасного закладання. Водночас варто зазначити, що за досліджуваний період сталася зміна видової структури виробництва (табл. 2). У 2019–2021 рр. виробництво зерняткових культур у середньому підвищилось на 4,2%, а у 2021–2023 рр. — на 2,3% завдяки збільшенню виробництва яблук. Виробництво кісточкових культур у 2019–2021 рр. у середньому зменшилося на 6,7%, у 2021–2023 рр. — на 6,3%,

2. Видова структура продукції садівництва України, %

Продукція	2019 р.	2021 р.	2023 р.
Плоди та ягоди — усього	100	100	100
Зерняткові:	62,2	64,8	66,4
яблуня	54,5	57,2	58,8
груша	7,3	7,3	7,3
айва	0,4	0,3	0,3
Кісточкові:	25,4	23,8	22,3
слива	8,5	8,4	8,3
алича	0,7	0,6	0,6
вишня	8,0	8,7	8,1
черешня	3,2	2,8	2,7
абрикос	3,9	2,5	2,0
персик	1,1	0,8	0,6
Горіхоплідні:	5,9	5,2	5,4
з них горіх волоський	5,9	5,2	5,3
Ягоди:	6,4	6,2	6,1
суниці та полуниці	3,0	2,8	2,7
малина	1,7	1,7	1,7
смородина	1,2	1,2	1,2
аґрус	0,4	0,4	0,4
лохина	0,1	0,1	0,1

Джерело. Розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України (2019, 2021, 2023 р.).

унаслідок зниження виробництва персика у 2019–2021 рр. — на 28,2%, у 2021–2023 рр. — на 29,1%, зниження виробництва абрикоса у 2019–2021 рр. — на 34,9%, у 2021–2023 рр. — на 19,6%, падіння виробництва черешні у 2019–2021 рр. — на 13,5%, 2021–2023 рр. — на 3,6%. Частка виробництва ягід у 2023 р. порівняно з 2019 та 2021 рр. також знизилася на 3,1 та 1,6% відповідно.

На галузь садівництва значною мірою впливають зміни клімату, які спостерігаються впродовж останніх 10 років, це стало однією з найбільш актуальних проблем у світі. Так, автори [12] встановили, що в Україні відбуваються істотні зміни клімату в бік потепління, які передбачають підвищення середньорічної температури повітря, збільшення взимку тривалості безморозного періоду та зростання суми активних температур. Очікується розширення на північ зони

Степу, яке може охопити майже 40% території України. Такі зміни клімату сприятимуть поширенню теплолюбних кісточкових культур, вирощуваних у зоні Степу, у зонах Лісостепу та Полісся, а субтропічних рослин — у зоні Степу (за подальшого потепління). Отже, в найближчому 10-річчі кліматичні зміни різнобічно впливатимуть на сільське господарство України. Із подовженням вегетаційного періоду відбуватимуться позитивні зрушення в господарствах зони Полісся, однак у південних регіонах це спричинить частіші посухи.

Екстремальні погодні умови, зокрема дощі зливного характеру, мокрий сніг, град, сильний вітер і суховійні явища, можуть призвести до водної та вітрової ерозії земельних угідь [12]. Деякі області України, зокрема Львівська, Рівненська, Івано-Франківська, Закарпатська, Вінницька, Хмельницька, Кіровоградська, Луганська, Запорізька,

Донецька, Миколаївська, Херсонська та Одеська, зазнають певних кліматичних змін, що позначиться на розвитку садівництва. Для запобігання економічним втратам у цій галузі, пов'язаним зі зміною клімату, потрібно інвестувати в створення нових технологій та розроблення методів для захисту плодових культур від екстремальних погодних умов. Це передбачає витрати на системи зрошення, протизаморозкові системи та інші інфраструктурні засоби [12].

Для розвитку промислового садівництва варто поєднати організаційно-економічні чинники з технічними й технологічними. Головним напрямом докорінних змін в економіці садівництва є поліпшення використання наявних ресурсів господарств і біокліматичного потенціалу регіонів завдяки впровадженню заходів щодо підвищення ефективності перспективних форм господарювання

та інтенсивних ресурсощадних технологій вирощування плодово-ягідних культур, розширенню мережі спеціалізованих на виробництві плодів та ягід підприємств, удосконаленню розташування садів, поліпшенню структури породного й сортового складу насаджень, розширенню переробки і зберігання продукції в місцях її вирощування [11].

На основі досвіду інших країн, скажімо Ізраїлю та Грузії, ефективними є стратегії управління сільськогосподарським сектором під час конфлікту. Так, Ізраїль активно впроваджує технологічні інновації, надає значну державну підтримку та створює резервні фонди. Державна підтримка грузинського агросектору зосереджена переважно на фінансовій підтримці, субсидіях для фермерів і програмах страхування, спрямованих на зниження фінансових ризиків у складних умовах [7].

Висновки

Слід наголосити, що війна в Україні значною мірою вплинула на економіку країни, зокрема на сільське господарство, що призвело до зниження обсягів виробництва продукції садівництва, урожайності, зменшення площ насаджень, зокрема площ плодоносних насаджень, порушення безперебійної роботи та логістичних ланцюгів виробництва й постачання, забруднення

навколишнього природного середовища та залежності від імпортного обладнання й нестабільності енергопостачання. Для відновлення галузі садівництва важливими є інвестування в технологічні інновації, а також значна підтримка держави. Це дасть змогу зберегти й розвинути садівництво та забезпечити економічну стабільність країни.

Slieptsova L.

Institute of Horticulture of NAAS, 23 Sadova Str., vil. Novosilky, Fastiv district, Kyiv oblast, 03027, Ukraine; e-mail: muhomorluyda@ukr.net; ORCID: 0000-0003-3509-1267

The state of development of gardening in Ukraine

Goal. To analyze the features of the functioning of horticulture in Ukraine under martial law and determine possible prospects for the development of this industry. **Methods.** Abstract-logical — for the development of recommendations for the restoration of horticulture;

system-structural — for the correct formulation of tasks; analysis and comparison — for determination of the qualitative and quantitative characteristics of the studied processes in horticulture; economic and statistical — for establishing the quantitative influence of individual factors on the development of horticulture and identification of the main factors that determine changes in the economic processes of the industry. **Results.** The territory of Ukraine is located in the agro-climatic zones of Polissia, Forest-Steppe, Steppe, and Carpathians. In 2023, as a result of Russia's armed aggression

against Ukraine, the production of fruits and berries decreased. In all categories of farms of the Polissia zone, the area of plantations compared to pre-war 2021 decreased by 4.4%; in particular, the area of fruit-bearing plantations — by 2.3%, gross harvest increased by 2.0%, and yield by 3.9%. In the Carpathians, the plantation area decreased by 1.8%, the area of fruit-bearing plantations by 0.98%, gross harvest by 1.0%, and the yield did not change. In the Forest-Steppe zone, the area of plantations decreased by 4%, the area of fruiting plantations by 1.4%, gross harvest by 2.6%, and yield by 1.4%. In the Steppe zone, the area of plantations decreased by 37.3%, the area of fruit-bearing plantations by 39.0%, gross harvest by 38.0%, and yield by 2.0%.

The results of the analysis indicate a significant reduction in fruit and berry plantations in 2023 compared to 2021, especially in the Steppe zone. **Conclusions.** The study shows that the war in Ukraine has greatly influenced gardening, which led to a decrease in the production of this industry, crop yields, and a decrease in the area of plantings, particularly the area of fruit-bearing plantations. To restore its development, it is important to invest in technological innovations and provide significant state support, which will allow preserving and developing the industry, as well as ensuring the economic stability of the country.

Key words: production, fruit and berry production, gross harvest, yield, fruitful area.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202511-08>

Бібліографія

1. Boki O., Kovalenko O. State regulation instruments for the development of the agro-industrial complex under martial law in Ukraine. *Ekonomika APK*. 2024. 31(2). P. 10–22. doi: 10.32317/2221-1055.202402010
2. Donchak L., Shkvaruk D. Current state and prospects for the development of agriculture in the Vinnytsia region. *Ekonomika APK*. 2024. 31(2). P. 23–31. doi: 10.32317/2221-1055.202402023
3. Horoshkova L., Studinska G., Mamchur V. et al. Assessment of the impact of the Russian-Ukrainian war on the agrarian potential in Kherson region. *Ekonomika APK*. 2024. 31(6). P. 10–26. doi: 10.32317/ekon.apk/6.2024.10
4. Malik M., Shpykuliak O., Kravchenko S. et al. Development of farms in wartime conditions. *Ekonomika APK*. 2023. 30(1). P. 40–50. doi: 10.32317/2221-1055.202301040
5. Matsybora T. Investment activity in Ukrainian agriculture during the war: New challenges and threats. *Ekonomika APK*. 2023. 30(5). P. 10–18. doi: 10.32317/2221-1055.202305010
6. Pugachov M., Shpykuliak O., Zhuk V. et al. Development of the entrepreneurial ecosystem for the agricultural sector in Ukraine during wartime. *Ekonomika APK*. 2024. 31(5). P. 59–75. doi: 10.32317/ekon.apk/5.2024.59
7. Semenenko O., Dobrovolskyi U., Vasylenko S. et al. Risks of managing financial resources of the agricultural sector of Ukraine in the zone of military conflict: Challenges, threats, ways of counteraction. *Ekonomika APK*. 2024. 31(3). P. 65–75. doi: 10.32317/2221-1055.2024030.75
8. Shpykuliak O., Malik M., Kravchenko S., Zaburanna L. Organisational and economic support for the development of business enterprises in agriculture under martial law. *Ekonomika APK*. 2024. 31(2). P. 60–70. doi: 10.32317/22211055.202402060
9. Zakharchuk O., Melnyk S., Vyshnevetska O. et al. Investment and innovation development of agriculture in Ukraine. *Ekonomika APK*. 2022. 29(4). P. 10–21. doi: 10.32317/2221-1055.202204010
10. Salo I.A., Cheremisina S.G. Competitiveness in the horticultural market of Ukraine. *Ekonomika APK*. 2022. Вип. 1). P. 26–33. doi: 10.32317/2221-1055.202201026
11. Бурляй О.Л., Бурляй А.П., Харенко А.О. Сучасний стан розвитку садівництва в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2013. Вип. 82. С. 249–259.
12. Бублик М.О., Гриник І.В., Барабаш Л.О. та ін. Вплив змін клімату на плодові рослини у контексті глобальних досліджень. *МТНЗ Садівництво*. 2023. Вип. 78. С. 5–25. doi: 10.35205/0558-1125-2023-78-5-25
13. Shahini E. Albania's agricultural economy: Transformation, opportunities and challenges for modern agricultural enterprises. *Ekonomika APK*. 2024. 31(1). P. 64–72. doi: 10.32317/2221-1055.202401064